

KUSTANTAMO
HELMIVÖ

RAMI NUMMI JA MAX RYYNÄNEN

EPÄKIRJAILIJA

ARMAS
J. PULLA

TIETOKIRJAILIJA,
GASTRONOMI
JA SUOMEN
UMBERTO ECO

Epäkirjailija Armas J. Pulla

Rami Nummi & Max Ryyönen

Epäkirjailija Armas J. Pulla

Tietokirjailija, gastronomi
ja Suomen Umberto Eco

Kustantamo Helmivyö
Turku 2023

Rami Nummi & Max Ryynänen:

Epäkirjailija Armas J. Pulla

ISBN 978-952-7469-31-6

Painopaikka: BoD - Books on Demand, Norderstedt, Saksa

SISÄLLYSLUETTELO

1. Epäkirjailija **7**
 2. Armas J. Pullan elämänvaiheista **21**
 3. Matalaa kulttuuriteoriaa **41**
 4. Karjalainen kulinaristi **69**
 5. Muotipulla **75**
 6. Kaupunkitutkija Armas J. Pulla **80**
 7. Veijari **90**
 8. Katsaus Pullan elokuvaan **95**
 9. Yhteistyömietteitä (Lopuksi) **113**
- Armas J. Pullan bibliografia **117**
- Kirjallisuutta **123**

1. EPÄKIRJAILIJA

Ymmärtääksemme Armas J. Pullaa meidän on syvennyttävä häntä inspiroineen Ranskan aate- ja kulttuurihistoriaan. Pulla on tietysti suomalainen, tarkemmin sanottuna viipurilainen kirjailija, käyttihän Pulla suomen kieltä – ja Suomessa hän julkaisi kirjansa. Mutta Pulla kirjoitti kuin ranskalainen gastronomi. Kirjailijan käsite on monimutkaisempi kysymys. Mutta senkin käsittely on vaivan arvoinen.

Ranska oli Euroopan viimeisenä maana 1900-luvun toisella puoliskolla vieläkin erikoistunut ja lostamaan aikakaudelle merkityksellisiä *yleisajattelijoita*. Ehkei enää puhuttu keksijä, kuvataiteilija ja tieteilijä Leonardo da Vincin tai sotateknologi, matemaatikko ja teologi Emanuel Swedenborgin tapaisista kaiken tekijöistä, mutta on huomionarvoista, että Jean Paul Sartren, Simone de Beauvoirin, Michel Foucault'n, Julia Kristevan, Roland Barthesin, Gilles Deleuzen ja Jacques Derridan kädenjälki näkyy vieläkin laajalti humanistisessa ja yhteiskuntatieteellisessä ajattelussa – taiteesta puhumattakaan. He kirjoittivat kaunokirjallisuutta siinä missä tiedettäkin, toimivat aktiivisina yhteis-

kuntakriitikoina ja tekivät ahkerasti yhteistyötä eri alojen edustajien kanssa.

22. helmikuuta 1969 aatehistorioitsija ja filosofi Michel Foucault luennoi Ranskan filosofisessa seuralla, Société Française de Philosophie:ssä otsikolla ”Mikä on tekijä?” (*Qu’est-ce qu’un auteur?*) (Foucault 2006) – ja sementoi tekijyyden problematiikan ajan suurten aiheiden joukkoon. Luento pidettiin Collège de Francen tiloissa. Sorbonnen historiallista campusta vastapäätä sijaitseva yksikkö, jonka tieteistä kiinnostunut kuningas Frans I (1494–1547) perusti alun perin nimellä Collège Royal vuonna 1530 – maaniteltuaan ensin moniosaaja Leonardo da Vincin muuttamaan Ranskaan –, vastaisi meidän mittapuullamme jokseenkin Suomen akateemikkojen ja avoimen yliopiston sekoitusta. Kollegion viitisenkymmentä professoria tosin valitsevat itse seuraajansa ja luennoivat avoimin ovin. Vuoteen 2017 mennessä 21 jäsentä oli vastaanottanut Nobelin. Tekijyys siis todellakin nostettiin valokeilaan!

Foucault tarttui 1950–1960-luvun yleismaailmallista älymystöä vaivanneeseen pulmaan mahdollisesti varsin henkilökohtaisesta syystä. Hän ei enää yksin kirjoittanut, tehnyt. Hänestä oli tullut tekijä isoll T:llä, nykytermein ilmaisuuna ”akateeminen

tähti”. Kannattajat ja vastustajat ympäröivät häntä. Jokainen, joka on nähnyt ranskalaisen filosofi-tähden luennoimassa – nuoret ihailijat otsa hiessä kirjoittamassa muistiinpanoja, risupartaiset haastajat valmiina hyökkäämään luentosalin laidoilta kuin herhiläiset, jotka toivovat suuren nimen tekemään edes yhden virheen – tietävät, että normaalit keskustelut ovat tähdeksi syttymisen jälkeen menneisyyttä.

Angloamerikkalaisen ”uuskritiikin” piirissä tekstien tutkijat pohtivat tekijyyden problematiikkaa jo 1950-luvulla. Vuonna 1954 kirjallisuudentutkijat William K. Wimsatt ja Monroe C. Beardsley julkaisivat esseen ”Intentionharha” (Wimsatt & Beardsley 1946), jossa he, kirjailijoiden elämän vaiheisiin (rakastajattaret, asuinpaikat) keskittymiseen kyllästyneinä halusivat suunnata kirjallisuuden tutkimuksen yksin *teoksiin*. Kirjailijan teokseen kohdistama intentio (aikomus, tarkoitus) on toki itsessäänkin absurdi ajatus. Kyllähän itse kukin jälkeinpäin on sitä mieltä, että hänen tekojensa takana on jokin aikomus, mutta tapa, jolla asiat elämässä ja kirjallisessa työssä kehittyvät, on monimutkaisempi. On vaikea uskoa, että kirjailija juuri milloinkaan säilyttäisi intentionsa kirjan kirjoittamisen suhteen läpi koko prosessin. Mikäli sallitaan läheinen esi-

merkki: mekään emme enää muista, mitä ajattelimme tämän kirjan aluksi sisältävän, ja käyttämämme materiaali on ohjannut kirjoittamista välillä yllättävillä tavoilla. Intentionamme on muuttunut monta kertaa, vaikkakin toki yksi on säilynyt, toive kirjoittaa Armas J. Pullasta kirja. Intentio käsitteenä on ankkuroitunut ajatukseen tekijästä, jolla on selkeä suunnitelma, tahto ja välineet luovuutensa kohdistamiseen – ja joka sitten etenee kuin juna tällä tiellä.

Ranskassa kriittinen tematiikka näiden ajatusten suhteen tiivistyi kaksi vuotta ennen Foucaultin alustusta eri reittiä ja toisin perustein ”Tekijän kuolemaan” (”La mort de l’auteur”, 1967), Roland Barthesin esseeseen (ks. Barthes 1993), joka kenties hie-
man vähemmän ohjelmallisesti uudelleenkirjoitti tekijyyden luonnetta. Barthes pohdiskeli esimerkiksi sitä, miten teksti(en maailma) oli kudos, joka kuljetti vanhoja ajatuksia ja muotoja eteenpäin, tavalla, joka sai kirjoittajan merkityksen vähenemään, katoamaan kirjoitusprosessissa. Astumalla runouden traditioon jää oma itse tietyssä mielessä pois.

Mikäli nykypäivänä on vaikea ymmärtää sitä, miten tällainen aihe saattoi 1950–1960-luvuilla herättää jopa kiihtymystä, ei tarvitse kuin mennä yliopistokirjastoon ja kaivaa esiin taiteentutkimuksen

RAMI NUMMI
MAX RYYNÄNEN

ARMAS J. PULLA

EPÄKIRJAILIJA ARMAS J. PULLA on esseistinen rakkaudentunnustus kirjailija, mainosmies, kulinaristi ja käsikirjoittaja Armas J. Pullan elämäntyölle. Käsikirjoitusten ja lehtiartikkelien lisäksi Pulla julkaisi lähes sata teosta, ja hän oli sotien jälkeisen Suomen keskeisiä sivistyspersoonallisuuksia, joka oli tuttu näky myös televisiossa.

Rami Nummen ja Max Ryynäsen kirja kartoittaa Pullan perintöä pikareskimaisesta historiankirjoittamisesta kulttuuriperinnön puolustamiseen ja anekdoottien keräilyyn. Pulla itse kutsui itseään epäkirjailijaksi, ja hänen kevyt, leikkisä kirjoitustyylinsä on toiminut *Epäkirjailija Armas J. Pullan* mallina. Nummi ja Ryynänen käyvät läpi Pullan valtaisaa perintöä hankauksia ja eksymisen kokemuksia kaihtamatta.

9 789527 469316

ISBN 978-952-7469-31-6
Kansi: Timo Ronkainen